

אור ההלכות

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קרית אונו ת.ד. 211 מיקוד: 55100

גליון חודש ניסן התשע"א

גליון מס' 41

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

מור"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א דרך גאולת ישראל

מלך הוא נכון רק לעם שמקבל עומ"ש. ושה' גואל עמו, ובחזקה, כי הם עמו. כך שהגאולה היא למענו.

גאולת מצרים היא גאולת כל הדורות

בליל הסדר מודים לה' בברכה על יצ"מ. ולכאורה אותה הודאה היא רק העבר. כי רק אחרי סיפור יצ"מ בהגדה, אנו אומרים: "לפיכך אנו חייבים להודות... למי שעשה לנו ולאבותינו את כל הנסים האלו והוציאנו מעבדות לחרות...".

ובברכה: "בא"י... אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים". אולם אנו מדגישים "גאלנו" ורק אח"כ "גאל את אבותינו", וכן "לפיכך אנו חייבים להודות למי שעשה לנו" ורק לאחר מכן "לאבותינו".

כי אין אנו מודים לה' רק בשם אבותינו שנגאלו, אלא גם על שגאל אותנו. כי גאולתם היא גאולתנו. ומאחר וגאולתם לא היתה רק הוצאתם מכור הברזל ומבית עבדים, אלא בכך שעשה אותם לעם ה', ונתן להם התורה. אנו בניהם נגאלנו בכך שזכינו להיות בני ה' עם ה', שנוהג לפי תורת ה', וזוהי

גאולתנו הרוחנית, שאין אנו כשאר הגויים בארצות חיינו. ועל בסיס זה אנו מודים על העבר, כדי שנוכל להתפלל על העתיד. אין פלא כאמור שר' עקיבא הוסיף בברכה זו תפילה על העתיד, תפילה על הגאולה השלמה שתהיה בבנין בית המקדש השלישי שלא יחרב לעולם.

מדינת ישראל היא גאולת ישראל יהושע, שאול ודוד ושלמה, כולם ראו את עצמם שליחי ה', לכוון מלכות ישראל של עם ה' וללחום את מלחמות ה', ולבנות את בית ה'. וכך גם עזרא ונחמיה בבית שני. וכך גם חשבו גדולי ישראל שתמכו בבר כוכבא, שמרד ברומאים, כדי לחדש את מלכות ישראל, ולבנות בית שלישי, עד שהכזיב (רמב"ם מלכים א, א; יא, א).

מדינת ישראל היא גאולת ישראל יהושע, שאול ודוד ושלמה, כולם ראו את עצמם שליחי ה', לכוון מלכות ישראל של עם ה' וללחום את מלחמות ה', ולבנות את בית ה'. וכך גם עזרא ונחמיה בבית שני. וכך גם חשבו גדולי ישראל שתמכו בבר כוכבא, שמרד ברומאים, כדי לחדש את מלכות ישראל, ולבנות בית שלישי, עד שהכזיב (רמב"ם מלכים א, א; יא, א).

מדינת ישראל היא גאולת ישראל יהושע, שאול ודוד ושלמה, כולם ראו את עצמם שליחי ה', לכוון מלכות ישראל של עם ה' וללחום את מלחמות ה', ולבנות את בית ה'. וכך גם עזרא ונחמיה בבית שני. וכך גם חשבו גדולי ישראל שתמכו בבר כוכבא, שמרד ברומאים, כדי לחדש את מלכות ישראל, ולבנות בית שלישי, עד שהכזיב (רמב"ם מלכים א, א; יא, א).

מדינת ישראל היא גאולת ישראל יהושע, שאול ודוד ושלמה, כולם ראו את עצמם שליחי ה', לכוון מלכות ישראל של עם ה' וללחום את מלחמות ה', ולבנות את בית ה'. וכך גם עזרא ונחמיה בבית שני. וכך גם חשבו גדולי ישראל שתמכו בבר כוכבא, שמרד ברומאים, כדי לחדש את מלכות ישראל, ולבנות בית שלישי, עד שהכזיב (רמב"ם מלכים א, א; יא, א).

מדינת ישראל היא גאולת ישראל יהושע, שאול ודוד ושלמה, כולם ראו את עצמם שליחי ה', לכוון מלכות ישראל של עם ה' וללחום את מלחמות ה', ולבנות את בית ה'. וכך גם עזרא ונחמיה בבית שני. וכך גם חשבו גדולי ישראל שתמכו בבר כוכבא, שמרד ברומאים, כדי לחדש את מלכות ישראל, ולבנות בית שלישי, עד שהכזיב (רמב"ם מלכים א, א; יא, א).

מדינת ישראל היא גאולת ישראל יהושע, שאול ודוד ושלמה, כולם ראו את עצמם שליחי ה', לכוון מלכות ישראל של עם ה' וללחום את מלחמות ה', ולבנות את בית ה'. וכך גם עזרא ונחמיה בבית שני. וכך גם חשבו גדולי ישראל שתמכו בבר כוכבא, שמרד ברומאים, כדי לחדש את מלכות ישראל, ולבנות בית שלישי, עד שהכזיב (רמב"ם מלכים א, א; יא, א).

מצוות ה', שנהיה קדושים לה' אלוהינו. וזאת על שום מה? כי יציאת מצרים היתה לצורך זה שנהיה עם ה', "אני ה' אלהים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם אלהים אני ה' אלהים".

כך יוצא, שההודאה על הגאולה יום יום, אינה רק הודאה על כך שלפני אלפי שנים ה' עשה טובה לאבותינו והצילם. אלא "אמת שאתה ה' אלהינו ואלהי אבותינו. מלכנו ומלך אבותינו וגאלנו וגאל את אבותינו. יוצרנו וצור ישועתנו. פודנו ומצילנו מעולם הוא שמך ואין לנו אלהים עוד זולתך". כי רק בגלל הגאולה בעבר שעשתה אותנו לעם ה' ולבניו, לעם המאמין בה' אחד ותורתו, אנו מודים לו ע"כ אלפי שנים יום יום והיא היסוד לגאולת ישראל בכל הדורות ובאחרית הימים. משום כך מברכים את ה' ומודים לו לפני ק"ש, על אהבתו ואתנו כבניו ושתן לנו תורת אמת.

גאולת ישראל למען ה' אנו מתפללים על הגאולה בכל יום חול ג.פ. ואין פלא בדבר, כי אנו עם נרדף בגולה, ואף בארץ. וביטוי לכך: "ראה נא בעינינו, וריבה ריבנו".

ובנוסחאות ספרד ואשכנז "ומהר לגאלנו גאולה שלמה למען שמך". כלומר, אנו מצדיקים את פנייתנו לה' שיגאלנו, היא רק כדי שנמלא ייעודנו להיות עם ה', ונקדש שמו בעולם, במופתיות של אמונה טהורה בייחוד ה', יושר מוסר וחסד. זהו ייעוד הגאולה השלמה: "והתגדלתי והתקדשתי" (יחזקאל לח כג).

אמונה הנא' בקדיש: "יתגדל ויתקדש שמה רבא". ואף בנוסח תימן: "ומהר לגאלנו כי מלך גואל חזק אתה", הביטוי

בניסן נגאלו (=ישראל) ובניסן עתידין להיגאל. זו דעת ר' יהושע. בניגוד לדעת ר' אלעזר, שבניסן נגאלו, ובתשרי עתידים להיגאל (ר"ה יא.). ואע"פ שהם נחלקו גם מתי נברא העולם, אם בניסן אם בתשרי, וכן מתי נולדו האבות וכו"ב, בעניין הגאולה נתקבלה דעת ר' יהושע. שהרי לפני ר"ח ניסן קוראים בפרשת החודש הזה לכם ראשי חדשים, ובדברי הנביא יחזקאל, שחונכת בית שלישי, ברה"ב בניסן.

הגאולה בברכות ובתפילה

ואמנם, אנשי כנסת הגדולה תיקנו להודות, לברך ולהתפלל על הגאולה. אחרי קר"ש שחרית וערבית, מודים אנו על יציאת מצרים וקריעת ים סוף, ומברכים: בא"י גאל ישראל. ובכל יום חול מתפללים בעמידה על הגאולה: "ראה נא בעינינו וריבה ריבנו ומהר לגאלנו וכי' בא"י, גואל ישראל". נשים לב, בתפילה - לשון הווה מתמשך, גואל.

משמעותו עבר, הווה ועתיד. בליל הסדר, בהגדה, אחר סיפור יצ"מ, מברכים על הגאולה: "בא"י... אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים... בא"י גאל ישראל. זוהי נוסחת סידורי אשכנז וספרד, וגם תימן לפי עדות מהר"ק. אך מהר"ץ העיד, שהנוסחה הקדומה היא גואל ישראל. ונראה שהברכה בראשיתה היתה גאל. אבל אחרי כשלוש מרד בר כוכבא, תיקן ר' עקיבא והוסיף בברכה זו, תפילה לעתיד "כן ה'... יגיענו למועדים, ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו שלשום שמחים בבניין עירך וששים בעבודתך, ונאכל לש מן הזבחים ומן הפסחים... ונודה כל שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו". אפשר שבגלל תוספת זו יש ששינוי החתימה לגואל. בין כך ובין כך, מן הברכות והתפילות נוכל לעמוד על טיבה של גאולת ישראל.

אין גאולה בלי תורה ואמונה

ואמנם ישאל השואל, על שום מה צריכים להודות בברכה על גאולת ישראל בעבר, ממצרים, בוקר וערב, ודווקא בקר"ש שחרית וערבית? התשובה לכך, בקר"ש היא קבלת עול מלכות שמים, קבלת עול מצוות ופרשת יציאת שיש בה זכר יציאת מצרים. זכירה זו יוצרת קשר מותנה בין האמונה, התורה והמצוות ובין יציאת מצרים. שהרי הציצית יעודה שזכור כל מצוות ה' וייעוד עשיית

המרכז העולמי למשפט התורה

בית מדרש לדיני ממונות

מכון מש"ה לחקר משנת הרמב"ם

מכון תורני לחקר מנהגי העדות בישראל

שיעורי תורה תלמוד תורה וכולל אברכים

שבתות עיון וירחי כלה

מפעלים לטיפוח אהבת ישראל וארצו

קרנות מחקר עידוד וחסד

ארגון אשת חיל

טוב עין הוא יבורך

ר' בועז זהבי ורעייתו הי"ד הרב אבשלום עדן ורעייתו הי"ד ר' משה ונורית סירי הי"ד על תרומתם להמשך הפצת העלון

הקבלת פני הרב - בירושלים יום עיון בבית מדרשו של מור"ר הגר"י קאפח זצ"ל ייערך אי"ה ביום חמישי י"ז בניסן (21/4), ב חוהמ"פ החל משעה 17:00 בבית הכנסת "אבי דוד", רחוב אבן ספיר 5, ירושלים

הקבלת פני מורנו ורבנו הרה"ג רצון ערוסי שליט"א תיערך אי"ה ביום רביעי ט"ז בניסן (20/4), א חוהמ"פ החל משעה 15:30 בבית הליכות עם ישראל ובשעה 16:30 בבית הכנסת "שיבת ציון", רחוב הרב שלום יצחק הלוי 6 קרית-אונו הציבור מתבקש להכין שאלות ותשובות ≈

ומוטב לו לאדם לקיים את דברי חז"ל ולבער את החמץ כדבעי

מכירת חמץ לאנשים פרטיים אינה מומלצת עפ"י המכירה הנהוגה כיום הנעשית בד"כ ע"י הרב והחתמה על טופסי מכירת חמץ שבה נכתב על אחד שמכר את החמץ והבלוע וכו'. והשכרת מקום החמץ לגוי ושליחות הרב לבער המכירה כל אלה אינם די, והדין הוא למכור לגוי מכירה גמורה והעברת החמץ לרשותו של הגוי ורק בשעת הדחק ובהפסד מרובה.

הגאון מוילנא לא מכר חמץ גמור (מעשה רב, ק"פ) וכן בשלחן ערוך הרב, שנשאל על אחד שמכר את החמץ אבל לא מסר את המפתחות לגבאי האחראי על מכירת החמץ לגוי, ועוד ראה דברי מו"ר הרה"ג מהר"י קאפח זצ"ל חמץ ומצה, פ"ב הע' ו', ד"ה ולא אמנה כאן מלהביע צערי על מכירת החמץ הנהוגה כיום בישראל וכו' וסיים אשיך יהדות תימן בתימן שלא עסקת באלה שום יהודי ולא מכור ולא בלתי מכור... לפיכך ראוי לכל בני עדתנו להמשיך מנהג האבות ולא להניח ברשותם שום חמץ וכו'.

המכירה לבעלי עסקים היא מחויבת המציאות ומי שממיר על עצמו שלא לקנות אחר הפסח דווקא **מוצרי מזון שנאפו** לאחר הפסח ובעיקר לחמץ גמור כגון: לחם, פסטו, ביסקויטים, ופלים, עוגות וכוונות, כעכים, שקדי מרק, דגני בוקר, גביעי גלידה, בייגלה,

ביסלי, קרקרים, אטריות, בירה, ויסקי, המחמיר על עצמו ימתין עד שיגיעו מוצרי מזון שנאפו לאחר הפסח ויערבו וזה יהיה בגדר תערובת לאחר הפסח שהיא מותר.

לידיעת המעוניינים לשתות בירה לאחר הפסח, ולא סומכים על המכירה, הבירה החדשה בקו הייצור לאחר הפסח מגיע לשווקים רק לאחר כחצי שנה.

מוצרי מזון שעשויים להכיל חמץ או תערובת חמץ, הרי שחלקם ניתן לגנוז בבית ומותר להשתמש בהם לאחר הפסח, ובחלקם תערובת שאסור לקיימם במהלך ימי הפסח, התנאי הוא שאם יש בתערובת החמץ כזית בכדי אכילת פרס שזה בערך כ 10% חמץ, תערובת כזו מותר לקיימה בפסח, אולם אם יש בתערובת יותר מ 10% אסור לקיימם וחיבים לבער את התערובת הזאת. **דוגמאות מוצרי מזון המכילים תערובת חמץ:** אבקת מרק, אבקת פלאפל, חרדל, מוצרי סויה, טבעול וממתקים מלאכותיים, שוקולדים, ממתקים, קניק ומוצרי בשר מעובדים, שמן, נביטת חיטה, תחליף קפה, משקאות חריפים ועוד.

קמח הרגיל מותר לקיימו במהלך ימי הפסח, וזאת עפ"י עדותו של הרב ויא והרב פנחס פרידמן מפקח טחנות קמח של הבד"ץ עדה חרדית, שהחייטם של הקמח הרגיל אינו עובר לתיתה כבעבר, אלא כיום החיטה עוברת התזה של 5 שניות בלבד, ולאחר 30 שניות אין בחיטה טופח על מנת להטפוח והכל נעשה

באמצעות בקרה אלקטרונית מדויקת, ועפ"י עדות הרבנים המומחים הנ"ל אין בעיה לגנוז את הקמח ולהשתמש בו לאחר הפסח מיד.

תבלינים הרצוי והנכון לקנות מעט תבלינים לא טחונים רק לצריכת השבוע של פסח, לברור היטב, לטחון בבית ולהשתמש בהם ללא חשש, כי בתעשייה יש שסומכים על ביטול ויש שבוררים מדגמית.

מוצרי מזון בהכשר בד"ץ בית יוסף וחתם סופר, לנוהגים לשיטת רבנו הרמב"ם ומחמירים על עצמם בפרט בפסח. יש לבדוק אילו מוצרי מזון סומכים על ביטול לפני הפסח, ואותם אין לקנות, עפ"י דעת הרמב"ם. ואילו מוצרים שאין בעיה של ביטול לפני הפסח, אפשר לקנות. הבד"צים הבאים אינם סומכים על הביטול וניתן לרכוש מוצרי מזון בהכשרים אלו לימות הפסח: **העדה החרדית, הרב מחפוד יורה דעה, הרב לנדא, שארית ישראל, והרב רובין,**

מוצרי מזון מקטניות במוצרי מזון אלו עלול להימצא גרעיני דגן, וחמץ אסור בפסח במשהו, לכן מומלץ בעיקר לגבי שמנים וכי"ב, להשתמש בפסח בשמן זית, שמן דקלים, שמן אגוזים וכל המוצרים שאין בהם קטניות.

מצות רגילות (לא שמורות): שומרון (כפר-פינס), יד בנימין, קרית ספר. ראשון לציון, אפיית הלפרין, כרמל. אביב, ירושלים, יהודה.

יינות כרמל מזוחי היכן שכתוב "לא מבוסל" הוא גם "לא מפוסטר".

לזכר אבי יחיאל ב"ר שלמה עדני נע"ג

הרב אבשלום עדן יצ"ו

פסח - חג החינוך היהודי

נטול ממון כלשהו ובכל זאת הפכתי לבן חורין ורק בזכות קיום המצוות האלה שאתה לועג להם, אלמלא אתה היית שם לא היית נגאל, ובזכותו יתברך גם יזכה לגאולה הסופית, הפסח בשבילי אינו התייחדות עם מעשה אבותי אלא ציון דרך לכל ימי חיי. תם מה הוא אומר: מה זאת? "ואמרת אליו בחזוק די הוציאנו ה' במצרים מבית עבדים" אחרי שהבין למד לחקות אותך בעשיית המצוות, אל תסתפק בנעשה אלא הגיע זמן הנשמע, בחזוק די הוציאנו ה' שלא כדרך הטבע, בשאלת פרעה מה? ה' הוכיחו הקדוש ברוך באותות ובמופתים. ישנם בני אדם שמגיעים אל האמונה מתוך התייבשות שחשקת לבן יבין את הרעיון היסודי של המצוות הקשורות ביציאת מצרים. שאינו יודע לשאול את פתח לו שפתח "והגדת לבנך" הסבר לו את היסוד ליציאת מצרים כמקור ליהדות, ה' רוצה שאתה תהיה דוגמה ומופת לבנך בחנוכה אותו לקיום המצוות, אל תחכה לשאלותי שמא תלולות הן לא לבוא, את פתח לו, הראה לו את הדרך.

סוגים אלה דיברה תורה לכולם יש תשובה הולמת בהתאם לשאלתו ולהגיגו. כל הסוגים האלה הם המרכיבות את האומה בכללותה, חכם מה הוא אומר: "מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציווה ה' אלוקינו אתכם" וכיוון שכלל עצמו עם הכלל חייבים לענות לו לפי חכמתו, "אף אתה אמור לו כהלכת הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומ" א"פ שהשאלה לא נסבה על הפסח בכל זאת עליך לפתוח עמו בהלכות הפסח, רעיון הפסח צריך ללוות את החכם במשך ימי חייו אלמלא הפסח לא הייתה זכות יציאה מעבודת הפסח מסמל את ניתוקו של העבד היהודי שהיה במצרים מהסתבכות והגררות לעבודת אלילים מצרית, הכרה באלוהותו יתברך, נפוץ כל סיפח או שביבי אלילות זרה. לימוד הלכות פסח מקנה יציבות ובסיס איתן לחיזוק אמונת הייחוד בבורא עולם, עבודת שמיים צריכה למידה ומחשבה. רשע מה הוא אומר: "מה העבודה הזאת לכם?" מגלה זלזול בכל מה שקשור לעבודת שמיים, והתשובה היא "בעבודת זה עשה ה' לך" בזכות קיום המצוות ולא הנכון למרות דלות, שפלות, עני נטול ערך חיי אדם,

בהתקרב החגים והמועדים שקבעה לנו התורה לובשת את היהודי תכונה של התחדשות ורענונות. לא עוד שגרת ימי החולין נטולי הקדושה, כל שבת וחג מאירים באור נגהות את חיינו ומשרים קדושה עילאית שנצלת עלינו. השבת והחגים שישמו ליהודי מנת חלק רוחני נצחי מפני כל הצרות והתלאות שהיו מנת חלקו כל ימי השבוע, בהתקרב השבת או החג פשט היהודי צורה ולבש צורה אחרת, לא עוד בדידות במאבק על הפרנסה אלא שמחת כל המשפחה בעונג השבת והחג, החג הראשון הוא חג פסח, חג האביב שבו היקום מתעורר מתרדמת החורף ובו היהודי מתעורר מתרדמת השגרה המסוכנת, חג זה הוא חג תולדתו של ע"י בו אנו חוגגים את הברית הנצחית אשר כרתנו עם בורא עולם גואל ישראל מעבודת וממזיקות העשבוד הפרעוני המזכא האיללי אל עבודת מלכו של עולם שהוא החרות האמתית ע"י שעבוד החומר לרוח "אין לך בין חורין אלא מי שעוסק בתורה" שמחה זו לא כולם נוטלים חלק בה, יש המבקשים מותרים (חכם) יש המביטים אלזלזול (רשע) יש המתפלאים על ציונה (תם) ויש המביטים עליה בשוויון נפש (שאינו יודע לשאול) וכנגד ארבעה

מדיניות המתחדשות חדשים לבקרים, שביסודן נכונות לנסיגות ואפילו לויתורים חד צדדיים.

אך הרגלים כבר רגומות לכאבי ראש קשים ביותר בכל תחום הצבאי והמדיני. רואים בעליל, אויבנו, אין פניהם לשלום, וכל כוונתם להכריע ע"י טורו האכזרי, וע"י לחימה ברקטות תלולות מסלול על כל ערי ואזרחי ישראל. ויש שרצונם בהשמדתנו ע"י נשק גרעיני. בעליל רואים שהדמוקרטיה הישראלית קורסת, וטרם נמצאה הנוסחה האמתית שתאזן באופן מושכל בין התקשורת למוסדות השלטון, ובין מערכת המשפט למוסדות החקיקה ולממשלה. וכן רואים את פירות הבאוסים של החינוך הכללי. וכן הלאה. אין ספק, שהליכים אלו יגרמו לכך שתפישת העולם החילונית שעמדה ביסודה של היסוד המדינה ואופן ניהולה תקרוס, עד שמתוך הכרת רוב העם יבינו שיש צורך לראש יהודי-יהדות למדינת ישראל, ואז ורק אז נהיה בשלב של אתחלתא דגאולה, שבסופה נגיע לגאולה האמתית והשלמה. לכשנרצה לזרז את התהליך, על הדתיים והחרדים להתלכד בקירוב הלא דתיים, לדקדק שנהיה מופתיים ומקרינים בארצותינו, ולייסד בתי דין למומנות בכל אתר, שיהיו המסד למשפט התורה של מדינת ישראל יהודית יהדותית. אז, ורק אז, ובא לציון גואל.

שדה כנגד חשודים, הרבה מתכניה אנטי יהודיים, הרבה מדובריה פוסט ציונים.

היהדות הדתית בצרונה אינה מאוחדת. בתחום הפוליטי קברניטי המדינה מתייחסים לפלגיה בשיטת הפרד ומשול. בתחום הערכי טרם השכלנו להקרין באופן חיובי על רבים מאחינו הלא דתיים. ולמרות תיאור קשה זה, אין אנו בגולה, ולא בגלות. אל יהי קל בעיינינו שאנו בארצנו במדינה שלנו. ואנו ב"ה מגיעים להשיגים גדולים בתחום החומר ובתחום הרוח. אלא שיש לנו הבנה מוטעית על טיב גאולתנו ועל תהליכי הגאולה. יש מאתנו מצפים שהגאולה תבוא כולה מן השמים. וכי קרוב הזמן שנגיע לגאולה השלמה. והאמת היא שאנו באתחלתא דאתחלתא דאתחלתא של הגאולה. זאת משום שמדינת ישראל לא נולדה בלידה רגילה עם הראש תחילה, אלא לידת עכוז עם הרגליים תחילה. אנו בתהליכים שישפיעו עלינו "הפוך על הפוך". כלומר, תהליכים הנראים כמרחיקים אותנו מגאולה אמתית, אשר דוקא הם יביאו לגאולה האמתית והשלמה. רגלי הגאולה שיצאו תחילה בלי הראש מוליכות אותנו באתחלות שונים ומשונים. והראש של הגאולה (או של אומתנו) שטרם נזקף למעלה, כלפי אבינו שבשמים, נגדר אחרי הרגליים, לעולם של עשייה, בלי אמונה, בלי תורה, עם תורת גויים, עם חופש פרט מופרז ביותר. חינוך ללא ערכים, קריירה פוליטית ספורטיבית, עסקית וכי"ב. בלא אמונה מושרשת בצדקת זכותנו הבלעדית על ארץ הקודש, ועם תכניות

תנחומים לבני משפחת דוכן ה"ו על פטירת אבי המשפחה ר' אברהם דוכן נע"ג

מפני מורה הנבוכים

הנבואה

עבודת שמים בנויה על שלושה עשר יסודות התורה (פירוש המשנה, סנהדרין, הקדמת פ"י). תחילה יש לדעת את מי עובדים ולכן מוקדשים חמשת היסודות הראשונים. השלושה הבאים אחריהם עוסקים בקיומה של הנבואה, שהרי ללא תקשורת בין האל לברואיו לא יוכלו לדעת כיצד עליהם לעבודו. אולם עצם קיומה של תקשורת שכזו הוא חידוש גדול, שכן לא ברור באיזו דרך יכול אדם שהוא יצור עשוי חומר, וכל הכרותו עם העולם נעשית דרך חושי לקלוט מסרים שבאים מהקב"ה. החושים קולטים רק דברים חומריים וכיצד אם כן יתאפשר למי שכל מושגיו באים מהם לקלוט משהו ממי שאינו גוף ואין לו שום תכונה מתכונות הגופים? [ראוי לשים לב שגם המושג אלו חוש שיש משמשים בו בהקשרים בהם לא ברור לנו מנין הגיעה התחושה שמשוה בין לקריה לתודעתו של האדם, הינה פעמים רבות אירוע בו היה חוש שקלט דבר מה אלא שהוא היה מתחת לסף שבו ניתן להגדיר אותו ולכן הקליטה לא היתה ברורה אך הספיקה כדי להעיר את תשומת הלב לכיוון מסוים, כדוגמת רחש חלש ולא ברור, או תנועה מהירה מאוד, אולם אין מדובר בחוש מיוחד שאיננו טבעי].

בשל הקושי שבחבנתה של הנבואה היתה מחלוקת בשאלת האנשים היכולים להתנבא וכיצד זוכים לה (מ"ג ב,לב). הדעה הראשונה רואה בהתנבאות נס שחורג מהטבע ולכן כל התנבאות בנויה על גורם אחד בלבד – רצון האל, וממילא אין אדם ואולי אפילו בעל חיים שלא יוכל להתנבא. לעומת זאת הדעה המנוגדת רואה בהתנבאות יכולת אנושית קיימת

שהינה חלק מחוקי הטבע של העולם, אולם היא היא גבוה מאוד ביכולת של השכל האנושי וקשה מאוד להשיגה. רק אדם בעל כשרונות שיצליח לפתח את שכלו בצורה כנונה יוכל להגיע ליכולת נבואית. לעומת זאת מי שחלש בתחום הלמדני-השכלתי, או שהוא מתעצל בפיתוח יכולתו לא יזכה להשגתה ודוגמה גבוהה זו. הרמב"ם מציג גישה שלישית שהיא לדעתו הנכונה, ולפיה הנבואה היא אמנם יכולת טבעית שניתן לממש על ידי עמל ממושך, אולם נדרש לה גם גורם נוסף והוא רצון האל. אם הקב"ה יחליט לחסום בפני אדם כלשהו את הגישה גם כישורים שכליים יוצאי דופן לא יוכלו להעניק לו את הנבואה, שכן בעל הבית יכול להחליט שאינו רוצה לענות לקריאת הטלפון. אם אכן מדובר בתופעה שהיא במסגרת היכולות האנושיות חוזרת השאלה כיצד העברת מסרים אלו מתאפשרת. הרמב"ם מסביר שישנו כאן שיתוף פעולה בין שני חלקים בנפש האדם, השכל והדמיון (ב,לו), וראה גם ג, שהכרוכים מעל ארון הברית רומזים אליהם). השכל שהוא המרכיב הרוחני באדם (צלם אלוהים, צורת האדם, ראה מ"ג א,א), מקבל את המסר המופשט ובעזרת הדמיון הוא נותן לו ביטוי מוחשי בדרך משל ואותו יכול האדם לעכל בתפישתו המגושמת. מאחר והדמיון משתמש בעולם החושי המוחשי שהאדם אגר בזכרונו, אנו מצאנים שבדרך כלל לכל נביא יש את עולמו האישי לפי האזור בו גדל וחי את חייו (ישעיהו עירוני מיושבי ירושלים, ירמיהו מענותות עם דימויים חקלאיים). מסיבה זו אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד (השווה לדוגמה כיצד מתואר החורבן הקרב מצפון על ידי שני נביאי התקופה – אצל ירמיהו בפרק א פסוקים יג-טו ואצל יחזקאל בפרק א פסוק ד). אותו דמיון שמשמש את האדם בשנתו

לבטא בצורה של חלומות ציוריים את מאווי נפשו ותחושותיו, יכול בשעת קבלת שפע ידע מאת האל לתת לו דימויים מוחשיים דרך דוגמאות המוכרות מתחומי היום יום (ב,לו). הקשר עשוי הדמיון אינו חייב להיות דווקא בקשר ציורי בין המסר לדרך ביטוי הנבואית כמו הסיר הרוחני שמסמל את כעסו הרוחני של הקב"ה העומד לפגוע בממלכת יהודה (ירמיהו א,ג), לעתים יהיה זה גם קשר פונטי (דמיון בצליל. מ"ג ב, מג) כדוגמת הקשר בין מקל השקד ושקידתו של הקב"ה על הגשמת נבואתו (ירמיהו א, יא-יב), כלוב קיץ והקץ הקרב ובו תתגשם נבואת הפורענות שהוכרזה (עמוס ה, א-ב). הרמב"ם אף מצביע על קפיצה גדולה יותר שהדמיון מסוגל לעשות והיא שימוש באותם אותיות בשינוי סדר המילה "חובלים" מתארת סוג של מקל רועים שצילילו רומז לקלקול שנוצר בממלכה שמנהיגיה הפכו למחבלים המשחיתים את ארצם, אולם היא גם רומזת שהתדרדרותה הגיעה לכך שהם כבר בחוליים בדברי קדושה, כפי שאמר: וגם נפשם בחלה ב" (זכריה, יא, ז) – כלומר הדימוי עושה שימוש באותיות המילה תוך שהוא משנה את הסדר והמשמעות שלהם. תופעה זו מוכרת לנו מעזרת הלימוד שעושים מדרשים למלים בפסוקים אולם היא שיטת עבודה רוחנית במקומות רבים במקרא שלא בספרו של משה בסיניאל **מדרש שמות במקרא**, רמת גן 1987. לדוגמה בראשית יז, כ: ולישמעאל שמעתיך; מלכים ב, י, טו-טז: יהונדב בן רכב... ויברכה... המרכבה... וירכיבו אותו ברכבו; מלכים א, יא, ל ויתפוש אחיה בשלמה החדושה... ויקרעה – שינוי המילה שלמה לשלמה בא לרמוז לשמו של שלמה שממלכתו תקרע).

כוס חמישי בליל הסדר

הרב צפניה ערוסי יצ"ו

אם תעצור לאדם מן השורה כיום, ותציג בפניו את השאלה: האם כבודו מקיים ליל הסדר בהידור? הוא בוודאי ישיבן בהחלטיות: כן! ואם תשאלו שוב על כמה כוסות, הוא ישיבן: ארבע מי יודע? ארבע כוסות! אולם אם תאמר לו: וכי אתה רק מסתפק בארבע כוסות. ישיבן: מה אתה עוד רוצה כוס חמישית? והלמדנים ישיבון: יש איסור בל תוסיף! וכל המוסיף גורע ועוד.

אולם אם בעל עיון אתה במקורות התלמוד (פסחים יז:): לגרסתם של הגאונים (וכ"ה נוס' הגמ' בכת"י ישנים), והגאונים בעצמם (רס"ג, רה"ג, רמ"ג, רע"ג, בה"ג) והראשונים (ה"ח, הר"ף, הרשב"ן, רש"י, הרוקח, הר"ה, הראב"ד, הר"ן, המאירי, הריטב"א, הרשב"ץ) ובראשם רבינו הרמב"ם (ומה שלא נהג בו הרמב"ם בפועל כמ"ש הראב"ם בנו זה מחמת שהיה אגוס ואינו מצוה במקום דוחק כריב"א בנדרים מט: ואכמ"ל) והבאים אחריו הרי בין תבין כי הכל החל בהנהגת רבי טרפון, ולדעת רבים אף חכמים, כי מצוה של רשות, ומצוה מן המובחר ומנהג שנובח (כלשונם), להוסיף כוס חמישית באמירת הלל הגדול עליו. וכבר זכור לטוב הרב מ"מ כשר שחיבר קונטרס מיוחד בשם "כוס חמישי" (ניו יורק תש"י) אשר בו סקר את המקורות, שיטת המחייבים והאוסרים וחושבניהן. התלמוד עד האחרונים והכל בכדי לחזק את שיטת המהר"ל מפרגא בשתיית כוס חמישי.

ואכן ביהדות תימן נראה כי בדרות ראשונים עד להתפשטות דברי מרן רבים ציינו על שתיית כוס חמישי, ואט אט הולך וחסר עקב הוראתו של הש"ע או ליתר דיוק הגדות ספרד – הדפוסים. ועל"ז עדין בחיורי סגולה משמרים מנהג זה עד היום בארץ

ישראל. (למקורות: הגר"י קאפח בביאורו על הרמב"ם חמ"מ פ"ח הע' גל; הגר"ר ערוסי במבואו לתכלאל משתא- שבזי; הגר"ש קורח עריכת שולחן ח"ו עמ' קטז; הר"י רצאבי פיר ע"ח הע' טכ; ר"א קאפח ירושתו אהרן עמ' 103; מגבאר מחקרים בס"ת ח"ג עמ' פח).

מה המיוחד בכוס זה?

אף שרבים ציינוהו שישודו "רשות". היו שהדגישו כי הוא מצוה מן המובחר או שמנהג יפה הוא. וכאן המקום לציין טעמיו: יש שאמרו שהוא כנגד חמשת לשונות גאולה "והבאתי". ויש שאמרו ד' כוסות כנגד ד' גלויות שהיו "והבאתי". ויש שאמרו כנגד חמשת גאולות ממלכיות המשעבדות את ישראל בבל ומדי ויון ונוג ומנוג (ו"א כנגד ה' גלויות מצרים ובבל ופרס ויון ואדום). ויש מי שאמר שכוס חמישי כנגד כוס של רינה של גאולה העתידה. אולם ראוי להוסיף ולמזוג כוסות אלו בדבריו הנפלאים של א' מגדולי חכמי תימן מאירי יחיאל בשירי המכונה בשמו הספרותי אבנר בן נר השרוני וז"ל (מתורגם על"י הגר"י קאפח זצ"ל, אגדתא דפסחא תש"ט י"ם עמ' טו ז): אמרו חכמים חמשה כוסות של לילי הפסח רמז לחמשה דברים.

כוס ראשון: אומר עליו קידוש היום כנגד המח שיש בו את השכל שהוא מקודש.

כוס שני: קורא עליו ההגדה כנגד הלב שהוא מגיד דברי חכמה מפני שהוא משכן החכמה שנא' (קהלת א, טז) 'לבי ראה הרבה חכמה ודעת'.

כוס שלישי: מברך עליו ברכת הזן כנגד הכבד שיש בו נפש חיה שבה אוכל ושותה ומרגיש והוא מחלק מזון לגוף.

כוס רביעי: גומר עליו את ההלל כנגד כל הגוף כולו שנא' (תילים לה, י) 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך'.

כוס חמישי: אומר עליו הלל הגדול כנגד הדעה שבאדם שבה משיג ידיעת ה' שהרי מנין ההלל הגדול ששה ועשרים כמנין הו"ה (26 פעם כי לעולם חסדו). וכוס זה רשות, כלומר אם רצה האדם להשיג הברואים הנמצאים מאמיתת הבורא הרשות בידו. ותקנו אותו בסוף מפני שאין אומרים אותו אלא בכרס מלאה ונפש שבעה, והוא דרך רמז כמו שאמרו (עין רמב"ם יסו"ח ד, יג) אין ראוי להפיל בפרס אלא למי שמילא כריסו לחם ובשר והמשכילים יבינו. וזהו שאמרו כנגד חמשה גאולות והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי והבאתי, כלומר, שחייב אדם לגאול נפשו מארבע טבעים שנוצר מהם ויתחבר במעלה החמישית שהיא מעלת נפשות הגלגלים שהיא כנגד החמישית שנא' (שמות ו, ח) 'והבאתי אתכם אל הארץ', זו ארץ החיים (עין רמב"ם תשובה ג, ה) כמו שאמר דוד (תילים קטז, ט) 'אתהלך לפני ה' בארצות החיים'. ובידיעת דבר זה יצא לחירות ויהיה עבד לאלוד"ם ולא עבד עבדים, וזהו (שמות ב, מב) 'ליל שימורים הוא לה', כלומר, אם ידע סוד זה תהא נפשו שמורה מכל נזק בעולם הזה כדי שיזכה לחיי עולם הבא.

לנכון ראיתי להביא דבריו מילה במילה בכדי שתשכיל ותבין על מעלת ושבת כוס זה ותאחז בהידור אחר רבותינו הראשונים כמלאכים, וידך לא תמוט אחר המהרהרים בקולם ובעקימת שפתם וכ"ש במחשבתם. ובטוח אני כי תוכל להצטרף לעדות בקול רם מחשש עדות (שקר) לשירת מאירי סאלם שבזי בשירו הנפלא: "בליל שמורים" שחתמו: "אז תגילה ותשמרו נפשי, בהלל גדול על כוס חמישי, וירצה צורי לבנות מקדשי, מכל אויבי יצילני".

לק"י, יום רביעי בשבת, כ"ד אדר ב' תשע"א
הרב רצון ערוסי רבה של קריית אונו וחבר מועצת הרה"ר לישראל

ברכות להורים היקרים, ר' אברהם חמדי ה"ו ורעייתו מנב"ת ולמשפחת עוזרי ה"ו
ה' יתמיד שמחתכם, ירבה בטובכם ובאושרכם, ותזכו לראות בהצלחתם ובאושרם של בנכם ובניין ביתם.

לחתן והכלה היקרים,

ענבי הגפן בענבי הגפן. ליום אירוסים יהי ה' בעזרכם, תזכו לבנות בית נאמן בישראל, בית של תורה, סהרה וצניעות כחוליה בשלשלת הדורות הקדושה של משפחתכם היקרה.

מאחלים: כל חברי הליכות עם ישראל ומכון משה

ברכות לרב ד"ר חננאל סרי ורעייתו יצ"ו
בהגיע בנו היקר חננאל ה"ו לעול מצוות.
ננד ליידינו ר' משה סרי ורעייתו ה"ו
המב"ה ישלח ברכה והצלחה בכל עמלו
ויזכהו לכל מידה טובה

ברכות להולדת הנכד יאיר
לידידי העמותה ר' משה חמדי יצ"ו ורעייתו
בן לאריאל חמדי ורעייתו ה"ו
המב"ה יזכה אתכם לגדלו
לתורה לחופה ומעשים טובים

מאחלים: מערכת אור ההליכות

האחד נשמר לאפיקומן, והחצי האחר מצורף לשלב הברכות, המוציא ואכילת מצה. ש. מה דין רשת צליה של מנגל בפסח שהיתה בשימוש כל השנה. בודאות גמורה גם היא שיש להשתמש בה בחמץ. ת. אם בוודאות לא משתמשים בחמץ, לכתחילה אין להשתמש אלא לאחר הכשר – ליתר ביטחון, ובדיעבד – מותר. ש. האם ניתן לאפות מצת מצווה במים שלנו ולהשתמש במים האלו לא במים שאובים אלא מי עדן, נביעות וכדו'?

ת. ניתן להשתמש במי עדן שקוררו במקרה. ש. יש לי משחת שיניים ללא הכשר לפסח, מה דינה? האם בדיעבד אפשר להשתמש בה? או אולי אפילו גם לכתחילה? במידה ואסור להשתמש בה, אז האם דינה כתרעובת שנגזזת? תודה רבה ופסח כשר ושמח.

ת. אם טעמה פגום - מותר. ש. האם מותר לאכול בערב הפסח לחמניות שעשויות מקמח מצה? ת. לא.

ש. מדוע התימנים לא חוששים לאכול צלי בליל הסדר?

ת. ממה יש לחשוש? האיסור הוא שלא לאכול גדי שלם צלוי, שהוא כקרנב הפסח. אך אם הגדי הצלוי חתוך לתיבות - מותר. אם חסר מן הגדי הצלוי איבר אחד, מותר. אם ישל איבר אחד מן הגדי הצלי - מותר. ואנו אוכלים חתיכות בשר בהמה צלויים, בלי ראש, בלי ידיים ובלי רגליים, ובלי איברים ניכרים. אשרינו שזו מורשתנו.

ש. רציתי לשאול, איך ניתן לדעת אילו מוצרים ניתן לקנות בפסח ללא חשש חוזר וניעור? הרי יש כל כך הרב חברות, איך נקנה ואיך נבדיל ומה נלך?

ת. לכן יש לקנות רק מוצרי מהדרין, ולוואי ששם גם ייתנו לנו מענה לשיטתנו, כי שיטתנו היא הכי מחמירה.

אכילת פת (מצה), והשולחן גלוי עד אחרי סיום הסעודה, ולקראת ברכת המזון, מפנים כל מה שעל השולחן וממשיכים את סדר ליל הסדר, בלי שולחן ערוך רק עם כוסות יין, כוס שלישי על ברכת המזון, כוס רביעי על ההלה. ואם שותה כוס חמישי יאמר עליו הלל הגדול (כי לעולם חסדו).

ש. בהל חמץ ומצה פ"ה הל ב כת"ר: "ומי פירות, הן כגון יין וחלב ודבש וזית ומי תפוחים ומי רימונים וכל כיוצא בהן משאר יינות ושמינים ומשקין והוא, שלא יתערב בהן שם מים בעולם ואם נתערב בהן מים כל שהוא, הרי אלו מחמיצין". באמרו "דבש" כוונת הרמב"ם לדבש דבורים או לדבש תמרים או גם וגם?

ת. אמנם רבינו לא ביאר דבריו, אבל נראים הדברים פשוטים, ממה שלא חילק, שהוא משכים עם הגהות מימוניות, חמץ ומצה, ה, אות ב, שגם דבש דבורים דינו כמי פירות, כמו שחלב הוא מי פירות, וכשית מרן השו"ע, או"ח, תרב, ד, שמי ביצים אינם מחמיצים כמו חלב. ואדרבה, לולי דמסתפינא הייתי אומר, ששיטת רבינו, שהתיר לצאת ידי חובה בליל הסדר, במצה, שקמחה נילוש רק במי פירות, חוץ מיין, חלב, שמן ודבש, בגלל שמצה שקמחה נילוש באלה הוא מצה עשירה, שדווקא בדבש דבורים, ולא בדבש תמרים, אבל איני מחליט בזה, ועדיין צ"ע למעשה, בגלל שרבינו לא חילק בין דבש לדבש, אבל, כאמור, נראים הדברים שהלש קמח בדבש דבורים בלי מים כלל, אינו מחמיץ כלל, וכדין מי פירות, ודבש תמרים. תוכל לשמוע הלכה יומית בעניין זה באתר נצח ישראל באודיו.

ש. אבקש לדעת לגבי המצה השלישית הנותרת על השולחן בליל הסדר, האם יש בה שימוש מיוחד או לאכילה רגילה? כנ"ל לגבי החצי שנותר מהמצה השניה.

ת. לפי רבינו ומנהג אבותינו, לוקחים שני ככרות מצה שמורה, פורסים ככר אחד, החצי

ש: הדין של בדיקת חמץ הוא רק במקום שסתמו שיש שם חמץ "וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך בדיקה" (חמץ ומצה ב, ה). לפי זה, אדם שניקה את כל ביתו מחמץ ולא נשאר בליל י"ד מקום שלא ניקה – האם יבדוק בברכה?

ת. למרות שניקה היטב, חייב בדיקה אור לארבעה עשר בניסן לאור הנר, אולם אם צריך הוא להכניס מוצרים כשרים במקומות שניקה אותם היטב מחמץ, יעשה בדיקת חמץ נקודתית, בלי ברכה לכל מקום כזה, בלילות, ובליל ארבעה עשר בניסן יבדוק בברכה רק את המקומות שטרם בדק אותם. בעניין זה תוכל לגלוש באתר נצח ישראל ותשמע באודיו הלכה יומית המתייחסת לעניין זה.

ש. יש מצווה בשתיית 4 כוסות בליל הסדר מה עושים בקשר לחולה סוכרת שלא יכול בכלל לאכול או לשתות משו מתוק? איך הוא ישתה יין שהרי גם יין אסור לו מה עושים?

ת. אם גם יין יבש אסור לו, הרי הוא כאנוס ופטור משתיית יין בליל הסדר.

ש. ישנן הגדות שונות שמבלבלות באשר לסדר הכיסוי והגילוי הנכון של המצות. אשמח לפירוט: מאיזה קטע לאיזה קטע יש לגלות/לכסות את המצות?

ת. עיין בדברי מהר"ק ז"ל על דברי רבינו חמץ ומצה, ת, א, אות א, והעולה מהם, לפי מציאות ימינו ששולחן גדול ערוך לפני כל המסובים, שיש לכסותו, ולקדש עליו כשהוא מכוסה. ולאחר הקידוש ושתיית כוס ראשון, יורידו הכיסוי, ויטלו ידיים עבור אכילת הכרפס משום שמטבילים אותו במשקה (=חרוסת בלילה), ומיד לאחר אכילת כזית כרפס, יכסו את השולחן ומגישים כוס שני, ואומרים עליו את ההגדה, כשהשולחן מכוסה, עד שתיית כוס שני ושתיים אחרי ברכת הגאולה. לאחר מכן מגלים את השולחן כשהוא אומר מצה זו על שום מה ומבטיחה. וכן המרור, ונוטלים ידיים בגלל

לכו אל יוסף, אשר לאמר לכם תעשו

[תשובה]

[ללא ציון תאריך]

ב"ה כבוד השואל

לכבוד מו"ר הגר"י קאפח שליט"א, שהקב"ה יאריך ימיו ושנותיו, עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו.

רציתי לשאול כמה שאלות ברמב"ם.

- אתה רגיל על מצה יבשה ולכן נתעוררה לך השאלה. אך רבותנו לא הכירו את המצה היבשה אלא מצה רכה כמו פיתות שאופים העיראקים רכות וטעימות, ורק לזקן צריכות שריה.
- מה שכתבתי נכון הוא, וראה גם הלכות יסודי התורה פ"ד ה"ט. והייתי ממליץ לך אל טריד את עצמך בדברים הללו, הנח אותם ועסוק במה שאתה יכול לתקן ולעשות כלומר ידיעת האסור והמותר.

בכ"ר יוסף קאפח

* צ"ל בהלכות חמץ ומצה.

קוראים נוספים המעוניינים לפרסם תשובות, מאת מו"ר הגאון ר' יוסף קאפח זצ"ל מוזמנים ליצור קשר בטלפון: 054-2443930 או בדוא"ל: orhalichot@gmail.com

- בהלכות יו"ט, פ"ו, ה"י - חולה או זקן שאינו יכול לאכול, שורין לו ריקב במים. האם משמע שאדם רגיל לכתחילה צריך לאכול את הכזית מצה ללא שריה, אלא מצב יבשה, ומדוע, הרי מים לא משנים טעם.
 - אם לפי הר"מ, כדברי כת"ר בהלכות תשובה סוף"ח, שבתחית המתים, הנפש תשאר בעוה"ב, ורק הנשמה תרד לגוף לעוה"ז, אז איך בלי הנפש כהגדרתה ביסודי התורה - לאדם יהיה בחירה לעשות מצוות או עבירות.
- זהו הם השאלות שמטרידות אותי מאוד.

בכבוד רב, משפחת לוי מרכז הרב

מכון משה
לחקר משנת הרמב"ם
מסודה של "הליכות עם ישראל"

ישתבח הבורא ויתהלל היוצר
הננו שמחים לבשר על הוצאתו לאור
של התקליטור:
אוצר מכון משה

כל ספרי "מכון משה" בדיסק אחד
כולל תוכנת חיפוש פשוטה להפעלה
מבוססת OCR

עכשיו במחיר היכרות חד-פעמי 480 ₪
(ניתן לפריסה לתשלומים 12x40 ₪ לחודש) 700 ₪

לרכישה: באתר המכון: www.net-sah.org
בדיוור ישיר לביתך בטלפון 03-5351119

אור ההליכות
הליכות עם ישראל
עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה
כתובת המערכת: ת.ד. 5042 נתניה
עורך: יוסף פרחי
חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמד, אביעד רצהבי
טל': 03-5340819 * 09-8842313 פקס': 03-5343658
דוא"ל: orhalichot@gmail.com